

EVA, EEN VROUW ZOALS WIJ

Eva als rolmodel

Eva, de vrouw die zich liet verleiden door de slang en ons allemaal opzadelde met de zonde, zo kennen de meesten van ons deze bijbelse vrouw. Dat dat beeld wel erg eenzijdig is, bleek tijdens vier bijeenkomsten over Eva in de R.K. Verrijzeniskerk in Maarssenbroek. Hier leerden we Eva kennen als een vrouw met vele, vele kanten, een vrouw die zelfs rolmodel kan zijn!

Elk jaar organiseert de werkgroep 'Vrouwen in de bijbel' van de Parochie Sint Jan de Doper Vecht en Venen een reeks inspiratiesessies over een bijbelse vrouw. In deze bijeenkomsten onderzoeken we wat het verhaal ons te zeggen heeft. Het gaat dus niet om hoe het verhaal uitgelegd zou moeten worden, maar over hoe het bij ieder van ons 'binnenkomt'. Voor mij als journalist is Eva al jarenlang rolmodel: niets voor zoete koek slikken, maar altijd uitgaan van je eigen waarneming. Het is een beetje zoals Kuifje zegt: 'De burgemeester zegt dat er niets aan de hand is, dus ik kom maar eens kijken.' Dat principe geldt hier ook: wij mogen van God niet van die boom 'van kennis van goed en kwaad' eten, hoezo niet?!

Hoezo?!

Tijdens de eerste bijeenkomst bleek dat 'hoezo?!' ook op ander gebied nogal aanwezig. 'Hoezo' krijgt de vrouw de schuld? 'Hoezo' wordt het verhaal stevast op die manier doorverteld? Het is bepalend geweest voor de positie van vrouwen, zowel in de maatschappij als in de kerk, een positie waar je tamelijk nijdig van kunt worden. In onze kerk is de wijding nog altijd exclusief voor mannen bijvoorbeeld.

Maar er was echt niet alleen boosheid. 'Misschien', zei een deelnemer, 'is het ook wel troostend: we zijn niet perfect.' Een ander suggereerde dat God het expres had gedaan: 'Hij wist ook wel dat mensen het toch zouden doen, plukken van die vruchten.' Maar ja, wil je een god die zijn schepselen op de proef stelt? Het is een verhaál, dat werden we gauw eens. Verzonnen door mensen. 'Mannen', merkte iemand direct op.

Beeld: 'Adam und Eva', geschilderd door Franz von Stuck, een symbolist, rond 1920. (Collectie van het Städel Museum in Frankfurt am Main)

A man's world

Eigenlijk valt het nóg mee, in het bijbelverhaal. Het is vooral de traditie die ermee op de loop gegaan is: zo is het begrip 'erfzonde' nergens terug te vinden in de bijbel. Misschien is het verhaal dankbaar gebruikt als de spreekwoordelijke stok om een hond mee te slaan: *this is a man's world*, zeg maar. En nog altijd! Zeker, in onze westerse wereld is best wat veranderd, want er was een periode dat een vrouw in overheidsdienst met haar boterbriefje ook haar ontslagbrief kreeg. En dat je als getrouwde vrouw bovendien 'handelingsonbekwaam' was, je kon dus geen eigen bankrekening openen. Pas eind jaren vijftig (!) kwam hier, mede door de inzet van Tweede Kamerlid Corry Tendeloo (1897-1956), een einde aan. En nu? Nog altijd krijgen vrouwen minder betaald dan hun mannelijke collega's in dezelfde positie en zijn vrouwen in topposities in de minderheid. Het kwam allemaal voorbij is onze gesprekken. De loonkloof, maar ook vrouwenrechten die wereldwijd onder druk staan. En ja, de dubbele moraal, daarover konden sommigen ook een pijnlijk boekje opendoen.

Hedendaagse Eva's

Toch werd het vooral een positieve reeks, want na het stoom afblazen (door sommigen), werd er meer gekeken naar Eva als inspiratiebron, als rolmodel zelfs. Zijn er ook vandaag nog Eva's? En wie is dat dan voor jou? De opdracht waarmee we naar huis gingen: maak een collage - ja, op papier, met lijm en zo! - van jouw hedendaagse Eva. Ik hoorde wat verwilderd zuchten, maar... tijdens de tweede sessie kwam iedereen met een collage! En bleek het proces - wie is Eva voor mij, in wie zie ik dat vandaag de dag nog terug, hoe geef ik daaraan vorm, et cetera - verrijkend te zijn geweest.

Toen de deelnemers hun collages presenteerden, toonden zich prachtig de vele gezichten van Eva. Corry Tendeloo kwam voorbij, maar ook de Afrikaanse moeders en Lale Gül. Niet iedereen vond het makkelijk, bij sommigen was er schroom, want benoem je iemand als Eva, zeg je dan niet dat die iemand zondig is? En wat is 'zonde' eigenlijk? We

zijn allemaal feilbaar. 'Het begrip 'zonde', daar doe ik niet aan', zei iemand resoluut.

Vragen

Voor mij is de vraag heilig. Bevragen we God eigenlijk? De god uit dit specifieke bijbelverhaal, bedoel ik. Wij mochten het doen: op post-its - in appelform! - schreven we onze vragen aan God en hingen ze aan een houten boom. 'We zijn niet perfect, maar dat was de bedoeling, toch?' 'Waarom wordt alleen de verleidelijke kant van Eva benadrukt?' 'Waarom? God, je maakt een volmaakte wereld en dan... mis je een mens, mist de mens een vrouw. Geef je in het paradijs een verbod en als de mensen niet doen wat je wilt, verdrijf je ze.' 'Wat is de bedoeling van de erfzonde of het nut?' 'Wie heeft de bijbel geschreven (man of vrouw)?'

De vragen hadden op zichzelf bestaansrecht, de antwoorden zullen we misschien nooit krijgen: in het leven zijn het vooral de vragen die ons drijven, denk ik. Het is wat leven is.

Eef

Na al onze verkenningen van Eva, in al haar rijkheid, met alle vragen die dat opriep, kwam er een mooie slotopdracht: schrijf een brief aan Eva. Het leverde een fantastische schat aan invalshoeken op: Eva heeft duizend gezichten. Nou ja, in ieder geval achttien (met zoveel namen we deel aan deze reeks.) Een aantal citaten uit deze epistels:

'Je bent verleid door de slang, de duivel in eigen persoon, daar was geen kruid tegen gewassen. Maar je had ook honger naar kennis, dus je nam ook bewust een hap van de appel. Ben je hier nu beter van geworden, van die zelfredzaamheid?'

'Beste Eva, ik moet je bekennen dat ik je vóór deze bijeenkomsten nauwelijks kende. Ik leerde nog dat jij de (mede)veroorzaker zou zijn van de erfzonde. Tijdens de bijeenkomsten heb ik gelukkig ook positieve visies op jou als persoon gehoord. Dat heeft mijn nieuwsgierigheid naar jou geprikkeld. Was je naïef, puur nieuwsgierig, speelde je misschien een rol in het grote plaatje/plan van God?'

‘Met die moedige hap uit die appel, heb jij ons laten zien dat wij voor onze toekomst moet vechten. Dat vrouwen en mannen samen vooruit moeten. Dat wij gelijk zijn aan elkaar, maar ... zolang wij groepen moeten benoemen, vrouwen, LHBTI’ers, gekleurde mens, zijn wij nog steeds niet gelijk. Wij hebben nog veel te doen. Bedankt voor je aanzet.’

‘Ik wil je zien als een vrouw als ikzelf. Proberend al groeiend met steeds meer liefde voor mijzelf en voor anderen te leven in een wereld die vroeger niet anders was dan nu. Heel grillig. En toch vertrouwen hebben in de God die ik in veel mensen tegenkom.’

‘Hoi Eef, even een kort vraagje: heb jij de contactgegevens van de schrijver uit wiens pen jij bent gevloeid? Waarom is hij zo gediensig geweest aan de macht? De man bepaalt, de man is de baas over de vrouw en als de man een fout maakt, is het de schuld van de vrouw. “Ja, maar jij.” Welke vrouw herkent het niet? “Ja, maar jij droeg ook te uitdagende kleding.” “Ja, maar jij haalde ook het bloed onder mijn nagels vandaan.”’

‘Wat zou jij gedaan hebben als je in deze tijd geleefd had? Was je dan ook zo eigenzinnig geweest of had je je hoofd niet boven het maaiveld uit durven steken? Bij die eigenzinnigheid hoort tegenwoordig ook dat je een hoop bagger over je heen krijgt via social media. Daar moet je wel tegen bestand zijn, anders sneeuw je helemaal onder.’

Samen

Die bagger heeft ze inderdaad wel over zich heen gekregen, in de voorbije eeuwen. Maar ze heeft ook haar eigen verhaal, het verhaal dat wij, gedurende die vier boeiende sessies, beetje bij beetje ontdekten. Samen!

Lyda Westerink

Beeld: 'Eve', Hendrik Goltzius (1558-1617), Musée des Beaux Arts, Straatsburg)